

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА:

***минуле, сучасне,
шляхи розвитку***

Збірник наукових праць

*Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету*

**Випуск 19
У 2-х т. Том II**

Засновано у 2000 році

Рівне – 2013

ББК 63.3(4Укр)-7
У45
УДК 94(477)

Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Вип. 19. Т. 2 / упоряд. В. Г. Виткалов ; редкол.: А. Г. Баканурський, В. Г. Горпенко, С. В. Виткалов та ін. ; наук.-бібліогр. редагування наукової бібліотеки РДГУ. – Рівне : РДГУ, 2013. – 318 с.

У збірнику вміщено статті науковців вищих навчальних закладів, присвячені розгляду історико-мистецької проблематики переважно західноукраїнських теренів. Певна частина матеріалу висвітлює різнобічні грані теоретико-методологічних проблем українського мистецтва. Окремий розділ складають повідомлення, огляди та рецензії.

Для науковців, студентів, аспірантів та усіх тих, хто цікавиться вітчизняною історико-мистецькою спадщиною.

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Виткалов В.Г.** – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри культурології Рівненського державного гуманітарного університету

Баканурський А.Г. – доктор мистецтвознавства, професор (Одеса)
Виткалов С.В. – кандидат мистецтвознавства, доцент (Рівне),
відповідальний секретар
Горпенко В.Г. – доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Захарчук-Чугай Р.В. – доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Іваницький А.І. – доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Кияновська Л.О. – доктор мистецтвознавства, професор (Львів)
Овсійчук В.А. – доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Постоловський Р.М. – кандидат історичних наук, професор (Рівне)
Ричков П.А. – доктор архітектури, професор (Рівне)
Супрун-Яремко Н.О. – доктор мистецтвознавства, професор (Рівне)
Троян С.С. – доктор історичних наук, професор (Рівне)
Федорук О.К. – доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Стоколос Н.Г. – доктор історичних наук, професор (Рівне)
Жилук С.І. – доктор історичних наук, професор (Рівне)

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
КВ № 15560-4032 Р. Зареєстровано Міністерством юстиції України,
наказ № 1489/5 від 18.08.2009 р.*

Упорядник: проф. **Виткалов В.Г.**

Науково-бібліографічне редагування: **наукова бібліотека РДГУ**

Рецензент: **Афанасьєв Ю.Л.** – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри образотворчого мистецтва і дизайну Київського університету ім. Б.Грінченка

Друкується за рішенням вченої ради РДГУ (протокол № 4 від 29 листопада 2013 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

Збірник зареєстрований Президією ВАК України як фахове видання з проблем мистецтвознавства (постанова № 2409/2 від 9.02.2000 р.) і перереєстрований як фахове видання з культурології (постанова № 1-05/5 від 18.11.2009 р.) та мистецтвознавства (постанова № 1-05/4 від 14.10.2009 р.)

ISBN 978–966–8424–76–2

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2013

7. *Alexander Archipenko*. Vision and continuity / О. Архипенко. Візія і тяглість: [Exhibition] / Jaroslaw Leshko (curator). – N.Y.: The Ukrainian Museum, 2005. – 256 p.

Резюме

Стаття присвячена проблемі простору та пластичного об'єму в скульптурі, їх історичним змінам у межах цілісної системи взаємодій. Дана тема проілюстрована прикладами української скульптури першої третини ХХ століття.

Ключові слова: скульптура, об'єм, простір, середовище, вплив, трансформація.

Summary

Krupyak Y. Cooperations of space and plastic volume (after standards of Ukrainian sculpture of the first third of XX century)

The article deals with the interaction space and material volume in sculpture their historical transformation within an integrated system interaction. This problem illustrated by the example of Ukrainian first third of the twentieth century sculpture.

Key words: sculpture, volume, space, environment, impact, transformation.

Аннотация

Статья посвящена проблеме пространства и материального объема в скульптуре, их историческим изменениям в рамках целостной системы взаимодействий. Данная проблема проиллюстрирована на примере украинской скульптуры первой трети ХХ века.

Ключевые слова: скульптура, объем, пространство, среда, влияние, трансформация.

Надійшла до редакції 6.11.2013 р.

УДК 008:7[477.81]/82«19»

О.Г. Глушук

ІМПРЕЗИ ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОГО ЖИТТЯ ВОЛИНІ І ТРЕТИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Постановка проблеми та її значення. Дослідження культурно-мистецького життя поліетнічного середовища, як складової загальноісторичного процесу, належить до пріоритетних напрямів сучасної гуманітарної науки. Основною метою звернення до цієї проблематики є залучення культурних цінностей минулого до актуальних культурологічних площин сучасності через вивчення культурно-мистецької спадщини.

Як відомо, культурна спадщина акумулює в собі набуті протягом певного часу знання, а її поглиблене вивчення надає можливості для прогнозування шляхів зростання культури не тільки окремого регіону, а й держави загалом. Особливий інтерес з точки зору культурологічного аналізу посідає Волинь І третини ХХ ст., що протягом століть зазнала глибоких суспільно-політичних трансформацій.

Аналіз останніх досліджень із проблеми. Становлення й розвиток культурно-мистецьких процесів на Волині зазначеного періоду є предметом вивчення П. Шиманського [29], О. Прищепи [22], Б. Савчука [23-24], В. Добровичинської [14], Я. Поліщука [20], О. Панфілової [19], О. Легкун [17-18] та ін. Але малодослідженою залишається проблема формування мистецького середовища на Волині І третині ХХ ст., зокрема побутування різноманітних форм організації даного процесу.

Формулювання мети та завдань статті. Мета даної розвідки полягає у тому, щоб на основі комплексного аналізу архівних документів та наукових розробок дослідити специфіку функціонування культурно-мистецького життя Волині І третини ХХ ст. (на прикладі організації імпрез).

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження.
Використавши архівні матеріали, спробуємо проаналізувати специфіку побутування культурно-мистецького життя (на прикладі організації таких форм як імпрези).

У сучасній практиці культурно-дозвіллевої та мистецької діяльності термін «імпреза» використовується для позначення представлення збірних концертів, вистав тощо [25; 234]. Дослідники історико-культурного процесу Волині I третини ХХ ст. використовують цей термін для позначення форми різнопланових культурно-мистецьких заходів, що мали місце в організації дозвілля волинян. Так, П. Шиманський зазначає, що важливим моментом у музичному житті регіону були імпрези – самостійна організація концертних виступів і визначає їх як культурно-музичні акції (імпрези) – Шевченківські академії, вечори на честь роковин видатних діячів культури (І. Франка, Лесі Українки, І. Котляревського та ін.), істориків та політиків (І. Мазепи, С. Петлюри), Різдвяні вечори, «Свята весни» та ін. [29]. Б. Савчук до імпрез відносить вистави, національні свята, концерти, академії – імпрези [24; 204-205]. Дане слово запозичене з польської мови – *impreza* (букв. пер. – захід) [21; 93].

В означений період територія земель західної Волині входила до складу Речі Посполитої і, відповідно, дане слово використовувалося для позначення заходів культурно-мистецького та освітньо-виховного спрямування. В архівних матеріалах того періоду містяться різноманітні документи (статути товариств, у діяльність яких входила організація таких форм, прохання на проведення даних заходів, критичні та інформативні статті про ці заходи). Також у спогадах очевидців використовується даний термін для позначення назви форм організації культурно-мистецьких заходів певного спрямування. За своїм характером та змістовним навантаженням вони повністю відповідають характеристиці в сучасній термінології даної форми.

Інші дослідники до імпрез відносять «музичні аудиторії» [17-18], музичні вечори [19], художні вечори [22], Шевченківські академії, вечори на честь роковин видатних діячів культури, Різдвяні вечори, Свята весни, Свято Матері, «Колядкові концерти» [27].

Волинські композитори А. Річинський, І. Тележинський, С. Козицький та ін. були активними організаторами музичних імпрез, де пропагувалося хорове виконавство. Дані заходи спрямовувалися на об'єднання аматорського хорового мистецтва і виведення його на рівень професійного [29].

Починаючи з II пол. ХІХ ст. на Волині впроваджуються такі форми проведення змістовного дозвілля, як музичні вечори, але вони носять переважно елітарний характер. Так, Казимир Любомирський (власник маєтку князів Любомирських у Рівному), здобувши музичну освіту у Дрездені і Варшаві прославився як композитор і поет. Жив переважно у Варшаві. Під час приїздів до м. Рівного (з 1860 р. проживав постійно) влаштовував музичні вечори за участі волинської шляхти. Особливу популярність мали його романси, що виконувалися тоді по всій Польщі [20].

Відкриття залізничних сполучень (1897 р.) суттєво вплинуло на характер суспільного життя населення Волині. Важливим чинником активізації культурно-мистецького життя стала й діяльність інтелігенції, лави якої поповнили емігранти з Росії, а в період визвольних змагань – вихідці з Галичини. У містах і містечках Волині, в окремих сільських місцевостях відкриваються освітні установи різних рівнів та типів, що стають духовними центрами краю. Волинь починає демонструвати високу динаміку розвитку різних форм культурно-мистецького життя. Виникають різноманітні наукові та літературно-мистецькі об'єднання патріотично налаштованої інтелігенції, яка активізувала роботу у напрямі поширення надбань національної культури. У той час Волинь перебувала у складі Волинської губернії з центром у Житомирі. Це місто ще з другої половини ХІХ ст. сформувало культурно-мистецьке середовище завдяки відкриттю стаціонарного театру, діяльності гастролюючих труп, просвітницьких організацій і громадських установ. Велику роль у популяризації мистецької справи відіграли приватні школи, класи, студії, найбільш авторитетними серед яких вважалися музичні школи

П. Грінберга та С. Ружицького. Існували також музичні школи Є. Кущевської й Н. Писаржевської.

В Острозі 1909 р. утворилася релігійно-просвітницька і науково-краєзнавча організація – Братство ім. князів Острозьких під покровом преподобного кн. Федора. Його члени активно співпрацювали з Російським товариством, яке мало свої філії в Острозі та Здолбунові. У товаристві традиційно святкували Дні культури, що мали усталену програму. Так, після церковної відправи в Кафедральному Богоявленському соборі члени Товариства та запрошені гості спочатку слухали доповідь, присвячену творчості відомого вітчизняного письменника чи композитора. Після виступу відбувався концерт, де виконувалися арії з опер, російські романси. Своім співом приносили радість члени товариства Т. Нольє-Мазуркевич, Л. Викшемська, А. Поліщук. Вокальну партію завжди чудово виконували О. Петренко та Н. Лисяна [26].

Цікаву та розмаїту діяльність розгорнув у м. Рівному й Г. Косміаді – архітектор, художник, педагог. У 1917-1939 рр. працював старшим викладачем з образотворчого мистецтва в українській, польській, російській та єврейській гімназіях і ліцеях міста. Крім викладання, він займався організацією молодіжних об'єднань, влаштовував художні вечори, театральні вистави, в яких виступав не лише як організатор, але і як режисер, актор, декоратор, учасник різних мистецьких заходів, що відбувалися в рамках діяльності Естетичних гуртків. Улітку 1918 р. він розробляє програму проведення благодійних вечорів і ставить за мету зібрати кошти на підтримку діяльності міської бібліотеки ім. В. Короленка. Усього таких вечорів відбулося два. Перший під назвою «Вечер радости» (27 липня 1918 р.), а другий – «Вечер грусти» (10 серпня 1918 р.) за прикладом художніх вечорів «Пісні душі», проведених у Москві. Лірична атмосфера цих заходів обумовлювалася місцем проведення – старий замок князя Любомирського. В програму входили: Й. Бах («Аве Марія»), Е. Гріг («Пісня Сольвейг»), Ф. Шопен («Вальс»), П. Чайковський («Баркарола»), декламація твору В. Короленка – «Вогники». Звучали також скрипка, віолончель, рояль [22].

Активну діяльність виявляли вчителі та учні міських навчальних закладів. Так, у Рівному активними були Українська та Російська гімназії. Крім великих художніх вечорів для широкого загалу, проводилися окремі художні вечори у гімназіях. Менші літературні вечори влаштовували в гімназійних залах. В українській гімназії – вшанування пам'яті українських письменників, роковин битви під Крутами, Свято Матері і малі концерти. На даних заходах виконувалися пісні гімназійним хором, до репертуару якого входили стрілецькі, українські народні, світські пісні, солоспіви, дуети, тріо.

У Російській гімназії практикувалася постановка імпрез із переважно більшістю хореографічних номерів; високої майстерності набули балетні постановки. У програми імпрез включали й суто українські номери [16; 213].

За спогадами вчителів та учнів Рівненської української гімназії, для помітних музично-вокальних імпрез дирекції гімназій винаймали залу в одному з міських кінотеатрів («Новий Світ» або «Зафран») – переважно академії на честь Т. Шевченка або С. Петлюри, завжди з яскравою програмою та більшим числом гостей [16; 211].

Організовувалися й міжшкільні імпрези, де були представлені найкращі виступи вчителів та учнів гімназій. Так, восени 1933 р. у м. Рівне відбулася міжшкільна імпреза у театрі «Зафрана», у програмі якої – хори української та російської гімназії, танцювальні групи, що майстерно виконували народні та східні танці, здійснили постановку балету [16; 226]. У міжвоєнний період (1921-1939 рр.), коли за умовами Ризької угоди землі Західної Волині відійшли до Польщі, функції активізації культурно-мистецького життя перейняли на себе громадські товариства «Просвіта», «Рідна Хата», Народний Дім, Українська громада, «Сільській господар», «Союз українок», «Пласт», «Волинське українське об'єднання», Літературно-мистецьке товариство ім. Лесі Українки та ін. Культурно-мистецьке життя переставало вважатися елітарною сферою, а можливість долучитися до неї отримував все ширший загал.

Шевченківські академії, проведені товариством «Просвіта» та його філіями в 1920-1930-х роках, мали масовий характер. За змістом й програмою вони були тотожними, проте в кожному випадку відчувалось і місцеве, притаманне цьому населеному пункту, забарвлення, яскраво виражений національний зміст. У сферу його діяльності входило організація різних свят, вечорів, академій з нагоди вшанування пам'яті національних героїв, художніх геніїв, відзначення видатних історичних подій. Щорічні шевченківські Дні проходили з великою урочистістю, у переповнених залах. Організовувалися також й інші просвітянські свята: 28 травня – роковини І. Франка, 15 червня – роковини М. Драгоманова, 14 липня – свято хрещення України, 1 жовтня – свято Книги і 8 грудня – свято «Просвіти», філії якої влаштовували вечори в помешканнях громадян, школах, пристосованих приміщеннях, а влітку – під відкритим небом [28].

У сільській місцевості була поширена практика організації імпрез, влаштованих стараннями вчителів та учнів місцевих навчальних закладів, громадських діячів, мешканців села. Так, у с. Дермань при приватній духовній гімназії (1926-1929 рр.) існував хор, яким керував І. Аркадій – диригент та музикознавець. Хор брав активну участь у громадському та культурному житті села. Під орудою І. Аркадієва поставлено оперу С. Гулака-Артемовського «Запорожець за Дунаєм», в якій постановник зіграв роль Івана Карася. Заходами молодих вчителів гімназії, особливо С. Орловської, влаштовувалися різноманітні літературно-мистецькі вечори. Гімназистки готували декламації, виконували народні пісні, драматичні п'єси та здійснили постановку балету на мелодії пісень «Чуєш, брате мій», «Човен хитається». Щороку сільська «Просвіта» урочисто відзначала свято з нагоди Дня народження Т. Шевченка. До програми входили: реферат, виступи хору, декламації віршів, дитяча сценка «Вінок на могилу» та інсценізація «Лілеї», які готувалися ученицями гімназії [15; 181-182]. На таких заходах місцеві жителі мали змогу долучитися до кращих зразків культури і мистецтва не лише пасивно спостерігаючи, а й активно беручи участь у даному процесі.

У 1924 р. (жовтень-грудень) за сприяння Українського громадського комітету допомоги емігрантам у Польщі організовані імпрези, в програму яких входили вистава на одну дію – комедія «Як ковбаса та чарка, то минеться і сварка» М. Старицького, концерт бандуриста-кобзаря Д. Головатенка, у виконанні якого звучали історичні пісні «Ой на горі вогонь горить», «Байда», «Максим козак Залізник», думи «Смерть козака-бандуриста», «Зруйнування Січі», «Смерть Нечая», «Взяв би я бандуру», поліські пісні «Без тебе, Олесю», «Джигун», «Ченчик», «Ой, до мене сита, сита» та композицію «Б'ють пороги» на вірш Т. Шевченка. Подібні імпрези відбулися у с. Хоцінь Кустинської волості [1], с. Новоставці Бугринської волості [2] м. Здолбунові [3], у с. Глинськ [4,6,9], с. Кустин, м. Костопіль [5,6], м. Степань [7] з концертною програмою, до якої увійшли композиції «Ой у полі криниченька», «Причинна», «Оксана й Ярема», «Три шляхи», «Калина», «Вечір», «Летів ворон через балку» коломийка, «Де ти моя мила». У с. Глинськ 14 грудня відбулася імпреза, організована членами товариства «Просвіта». В програмі зазначено виступи: марш 39 полку, поपुरі «Гриць», вальси «Примха жінки» «Весна», «Морські тумани», «Сум», «Весна й казка», танці «Гайда тройка», «Джалу», «Гопак», полька «Шабашулка» [8]. 1930 р. відбувся концерт-академія пам'яті Т. Шевченка. У програмі – «Заповіт», який виконав гімназійний хор приватної мішаної гімназії у Рівному, реферат «Ідеї Шевченкової творчості», «Жалібний марш» на муз. М. Лисенка виконав гімназійний оркестр; композиції «Реве та стогне Дніпр широкий», «Коли розлучаються двоє» муз. М. Лисенка – дуєт учениць; думу «На смерть Шевченка» виконав бандурист К. Мисевич. Прозвучали й декламації віршів Самійленка «На роковини Шевченка», «До брата Т. Шевченка» та вірш Т. Шевченка. Серед інших – твори «І досі сниться», «По вулиці вітер віє» на музику Ярославенка у виконанні гімназійного хору, колискова «Мати старчиха» на муз. Д. Січинського, «Пісня моя» (сл. І. Франка, муз. Д. Січинського), соло в супроводі хору, фортепіано та скрипки [10].

У 1930-х рр. до діяльності існуючих громадських товариств, що функціонували на

теренах західної Волині, долучаються новостворені («Просвітянська хата»). Особливо популярними в організаційному плані були Колядкові імпрези [11], а також академії на честь полеглих під Крутами, в програмі яких реферат «Крути в світлі історичних подій», гімн український, «Видиш, брате мій», «Боже великий єдиний», декламації віршів [12]. Популярними були імпрези світського характеру, спрямовані на організацію й проведення дозвілля. Наприклад, Літературно-мистецьке товариство в Рівному у жовтні 1929 року організувало вечір водевілів [13].

Провідне місце у даному процесі посідає діяльність створеного у м. Кременці «Музичного канікулярного осередку» (1928-1929 рр.) при місцевому ліцеї [17; 104]. Після опрацювання матеріалів курсанти давали показові лекції співу, проводили музичні аудиторії на теми «Творчість Шопена», «Свято пісні», «Шкільні урочини». На такі імпрези запрошували громадян міста та навколишніх сіл. Програми виступів склалися з творів різних епох як у сольному, так і ансамблевому виконанні [17; 108].

У 1937 р. у музичні аудиторії впровадженні виступи новоствореного оркестру, у складі якого виступали військовий оркестр 18-го полку м. Скверневіц, викладачі та слухачі музичного осередку [17; 109]. Вдало складена програма давала можливість охопити кращі зразки світової музичної культури й ознайомити з цими творами велику кількість бажаючих. Участь курсантів у музичних аудиторіях, зокрема спільних репетицій з відомими виконавцями, сприяла набуттю навичок гри, поповнення виконавського репертуару, удосконаленню майстерності [17; 109].

У спогадах колишніх викладачів і учнів Кременецького ліцею відзначено проведення ліцеальних імпрез, де брали участь духовий оркестр під орудою П. Левицького, шкільний хор та симфонічний оркестр (кер. Є. Гаше) [18].

Організовані Музичні вечори 1928 р. слугували як ілюстрації до лекцій проф. Б. Рутковського про музичні форми. Музична програма 1930 р. мала професійну мету і певні історичні рамки; виконувалися шедеври епохи класицизму і романтизму. Окремі вечори подавали історію розвитку сольної пісні (польської та європейської) у супроводі фортепіано. У 1931 р. відбувся цикл вечорів, приурочений виконанню польської музики поч. XVI ст. Крім інструментальних творів (для фортепіано і скрипки) і колективних (дуети, тріо, квартет і квінети), у програмі були й хорові (релігійні, обробка народних, солоспіви та ін.). Серед виконавців – місцеві музиканти і гості міста [19].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Розповсюдження прогресивних ідей відбувалося просвітницьким шляхом через використання освітянських технологій та завдяки громадським ініціативам волинської інтелігенції. Це середовище стало підґрунтям для виховання нової генерації українців, яка зробила значний внесок у подальший розвиток української культури. Поширення нових форм сприяло формуванню нових ознак культурно-мистецького середовища на Волині I третини XX ст. Завдяки високій організації імпрез, рівень виконання яких став важливим чинником культурно-виховного заходу, представлення таких форм дало можливість здійснити активний вплив на формування громадянської свідомості та зробити проведення вільного часу волинян змістовно насиченим.

Аналіз досліджених матеріалів дає змогу зробити висновок: проведення культурно-масових заходів давало змогу долучити до культурно-мистецького життя різні верстви суспільства. Організація й проведення імпрез у I третині XX ст. у краї стає провідною формою культурно-мистецької діяльності. Саме завдяки змістовно насиченій організаційній діяльності культурне життя зазначеного періоду переходило в русло осмислених, цілеспрямованих дій, стаючи вагомим фактором громадського життя. Рушійною силою стало врахування демократичної спрямованості у поширенні мистецтва. Набутий досвід мистецької, дозвіллевої, виховної та просвітницької діяльності того часу дає змогу з позиції сьогодення оцінити його кращі риси і в умовах подальшого розвитку культури регіону повніше впроваджувати багатство цієї спадщини в повсякденну практику естетичного виховання населення.

Список використаної літератури та джерел

1. ДАРО, Ф. 30, Оп. 18. Од. зб. 411., арк. 43.
2. ДАРО, Ф. 30, Оп. 18. Од. зб. 411., арк. 116.
3. ДАРО, Ф. 30, Оп. 18. Од. зб. 411., арк. 120.
4. ДАРО, Ф. 30, Оп. 18. Од. зб. 411., арк. 135.
5. ДАРО, Ф. 30, Оп. 18. Од. зб. 411., арк. 158.
6. ДАРО, Ф. 30, Оп. 18. Од. зб. 411., арк. 176.
7. ДАРО, Ф. 30, Оп. 18. Од. зб. 411., арк. 207.
8. ДАРО, Ф. 30, Оп. 18. Од. зб. 411., арк. 250.
9. ДАРО, Ф. 30, Оп. 18. Од. зб. 411., арк. 867.
10. ДАРО, Ф. 30, Оп. 3. Од. зб. 2745., арк. 9.
11. ДАРО, Ф. 30, Оп. 18. Од. зб. 2841., арк. 48.
12. ДАРО, Ф. 30, Оп. 18. Од. зб. 2841., арк. 108.
13. ДАРО, Ф. 30, Оп. 20. Од. зб. 840., арк. 18.
14. *Доброчинська В. А.* Інтелігенція в культурному житті Західної Волині (1921-1939) : дис... канд. іст. наук за спец. 07.00.01 – «Історія України» / В. А. Доброчинська ; Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Ін-т народознавства НАН України. – Л., 2006.
15. *Глушук О. Г.* Національні традиції діяльності шкільних гуртків мистецького профілю (на матеріалах Волині 20-х років ХХ ст.) / О. Г. Глушук // Мистецька освіта та мистецтво освіти в контексті формування сталого суспільства : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 12-13 травня 2005 р. – Ч. I. – С. 179–182.
16. *Гуцуляк М.* Про близьке з далека. Рівненська українська гімназія 1923-1939 / М. Гуцуляк. – Ванкувер, Б. К. – 1976. – Канада. – 304 с.
17. *Легкун О.* Діяльність музичного канікулярного осередку (muzyczne ognisko wakacyjne) Кременецького ліцею (1920-1930 рр.) [Електронний ресурс]. / О. Легкун. – Режим доступу: <http://www.naub.org.ua>. – Назва з екрану.
18. *Легкун О. Г.* Музична культура Південно-Західної Волині кінця ХІХ – І третини ХХ ст. у контексті регіональних досліджень: джерелознавчий аспект / О. Г. Легкун // Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Вип. 16, 2010, Т. I [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.naub.org.ua>. – Назва з екрану.
19. *Панфілова О.* Розвиток музики і театру на Кременеччині в 30-ті рр. [Електронний ресурс] / О. Панфілова. – Режим доступу: <http://www.naub.org.ua>. – Назва з екрану.
20. *Поліщук Я.* Рівне. Мандрівка крізь віки. Нариси історії міста Рівне / Я. Поліщук. – Рівне, 1998. – 196 с.
21. *Польсько-російсько-український словник* / упор. : С. Й. Левінська, Т. В. Старак. – К. : Проза, 1992. – 478 с.
22. *Прищепя О.* Георгій Косміаді та культурно-освітнє середовище Рівного доби української національно-демократичної революції 1917-1920 рр. / О. Прищепя // Наук. зап. Вінниц. держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського. Серія : Історія. – Вип. ХІ : за мат. II Міжнар. наук. конф. «Національна інтелігенція в історії та культурі України у ХІХ-ХХІ ст.». – 26-27 жовт. 2006 р. – Вінниця, 2006. – С. 166–170.
23. *Савчук Б.* Волинська «Просвіта» / Б. Савчук. – Рівне : Ліста, 1996.
24. *Савчук Б.* Жіноцтво в суспільному житті Західної України (остання третина ХІХ ст. – 1939 р.) / Б. Савчук. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 1999. – 280 с.
25. *Тлумачний словник української мови* / укл. Т. В. Ковальова, Л. П. Коврига. – Х. : Синтекс, 2002. – 672 с.
26. *Трофимович В. В.* Благодійні товариства у міжвоєнному Острозі [Електронний ресурс] В. В. Трохимович, О. І. Гончарук. – Режим доступу: <http://www.naub.org.ua>. – Назва з екрану.
27. *Філіпович М. Б.* Луцька «Просвіта» (1918-1935 роки) : дис... канд. іст. наук за спец.

07.00.01 – «Історія України» / М. Б. Філіпович ; Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. – Л., 2002.

28. **Цимбалюк Л. І.** Аматорська творчість громадських організацій Волині (1921-1939 рр.). [Електронний ресурс] / Л. І. Цимбалюк. – Режим доступу: <http://www.naub.org.ua>. – Назва з екрану.

29. **Шиманський П. Й.** Музичне життя Волині 20-30-х років ХХ століття : дис... канд. мистецтв. за спец. 17.00.03 – «Музичне мистецтво» / П. Й. Шиманський ; НМА України ім. П. Чайковського. – К., 1999.

Резюме

Здійснено спробу проаналізувати імпрези як найпоширеніші форми організації культурно-мистецького життя Волині I третини ХХ ст. і висвітлити шляхи їх підтримки в даному середовищі.

Ключові слова: культура, мистецтво, імпрези, культурно-мистецьке життя, Волинь.

Summary

Gluschuk O. Impreza as form of organization of cultural and art life of Volyn of a third of the XX century

In article attempts to analyse the Impreza as rasprostanenie forms of organization of cultural life in Volhynia in the Ith of the XX century. And show how they support and organization in this environment.

Key words: culture, art, Impreza, cultural and art life, Volhynia.

Аннотация

Анализируются импрезы как популярные формы организации художественной жизни Волыни в первой четверти ХХ столетия и раскрываются формы их организации в данной культурной среде.

Ключевые слова: культура, искусство, импрезы, художественная жизнь Волыни.

Надійшла до редакції 24.10.2013 р.

УДК 8.(444.3)

І.В. Степанюк

НАРОДНЕ ХОРЕОГРАФІЧНЕ МИСТЕЦТВО ВОЛИНИ

Постановка наукової проблеми та її значення. Українське хореографічне мистецтво увібрало в себе характерні риси побуту та загальної культури народу, а саме: традиції, обряди, пісенно-музичний матеріал, вбрання та художні засоби вираження. Кожен локальний регіон має специфічну хореографічну лексику, особливий характер та манеру виконання рухів, притаманний регіону костюм та його музичний фольклор.

Волинь – один із найбагатших в етнокультурному плані регіон України. До складу історичної Волині входили території сучасної Волинської, Рівненської, Житомирської, частина Тернопільської областей. Історично так склалося, що перебуваючи під іноземним гнітом, упродовж тривалого часу, вона стояла осторонь загальноукраїнського культурного розвитку. Разом із тим, вплив пануючих держав зумовив виникнення характерних мистецьких особливостей Волинського краю, визначив його спорідненість із сусідніми регіонами та державами. Саме культура Польщі, Білорусії, Литви та інших країн зіграла значну роль у становленні, як лексичних, так і стилістичних особливостей танцювального мистецтва Волині. Їх вивчення дає можливість пізнати та детальніше дослідити загальний розвиток танцювального мистецтва України й Волині зокрема.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Найбільш вагомий внесок у розвиток волинського хореографічного мистецтва сучасності зробили І. Богданець, А. Іванов, Е. Шихман, Р. Маліновський, В. Марущак, В. Мамчур, А. Крикончук, О. Козачук,

ЗМІСТ

Розділ I. ДИНАМІКА КУЛЬТУРИ. КУЛЬТУРНА ПАМ'ЯТЬ. КУЛЬТУРА ТА ТРАДИЦІЇ

<i>І.В. Петрова.</i> Свобода і необхідність у дозвіллевих практиках Давньої Греції	3
<i>К.М. Гамалія.</i> Наука як специфічна форма людського знання у давній Греції	8
<i>Т.І. Гавєська.</i> До витоків моралі в суспільстві	13
<i>Р.І. Безугла.</i> Розкіш як універсальна характеристика гламуру. Еволюція розкоші в роботі В.Зомбарта «Розкіш і капіталізм»	18
<i>Г.Д. Миленька.</i> Естетико-мистецтвознавча спадщина Г.Е. Лессінга: український теоретичний досвід	23
<i>А.А. Мірошніченко.</i> Професійна музична освіта в Україні наприкінці ХІХ – 20-х рр. ХХ ст.	28
<i>Б.М. Кисляк.</i> Становлення баянно-ансамблевого виконавства (20-40 роки ХХ ст.)	32
<i>А.О. Гончаренко, Н.В. Мархайчук.</i> Постаць Т. Шевченка в монументальній скульптурі України першої половини 1990-х: міф і дійсність	36
<i>Ю.І. Марційчук.</i> Зміни смислових акцентів у візуалізації образу Т.Г. Шевченка	42
<i>Т.О. Чернета.</i> Кобзарі і бандуристи у літературній спадщині І.М. Шاپовала	47
<i>С.О. Салдан.</i> Антропософські погляди Р. Штайнера на музичне мистецтво та їх вплив на творчість Леся Курбаса	51
<i>С.В. Оборська.</i> Об'єктивація проектної культури у мистецькому менеджменті	56
<i>Н.О. Мринська.</i> Сакральні чинники восьмикутної форми у створенні образності архітектурного середовища	60
<i>Ю.І. Круп'як.</i> Взаємодії простору та пластичного об'єму (за взірцями української скульптури першої третини ХХ століття)	64
<i>О.Г. Глушук.</i> Імпрези як форма організації культурно-мистецького життя Волині і третини ХХ століття	69
<i>І.В. Степанюк.</i> Народне хореографічне мистецтво Волині	74
<i>Г.О. Зеленик.</i> Розважальна діяльність у київських садах та парках на межі ХІХ-ХХ століть	78
<i>О.А. Чумаченко.</i> Неоромантизм української літератури і мистецтва 1920-х років: до проблеми критичного осмислення	82
<i>О.М. Бляшук.</i> Видавнича діяльність Товариства ім. митрополита Петра Могили в Луцьку 1932-1939 роках: історико-культурологічний аспект	87
<i>Г.О. Малеончук.</i> Мистецьке життя Луцька в міжвоєнний період	90
<i>Л.В. Книшева.</i> Освітня діяльність Донецького обласного відділення Музично-хорового товариства УРСР та його роль у становленні музичної освіти Донеччини 1960-1970 рр. ХХ ст.	95
<i>В.О. Радзівський.</i> Про похідні субкультури в Україні у 1941-1944 рр.	99
<i>Ю.С. Шевчук.</i> Радянське ігрове кіно як соціальна реклама	105
<i>Н.Г. Андрущук.</i> Функції моди в системі культури	110
<i>О.М. Воронцова.</i> Використання мистецьких надбань ренесансу в сучасному дизайні одягу	114

Розділ II. ПРОБЛЕМИ І СУПЕРЕЧНОСТІ СУЧАСНОГО КУЛЬТУРНОГО ПРОЦЕСУ

<i>О.В. Кравченко.</i> Культурологічна морфологія культурної політики	120
<i>К.В. Фадєєва.</i> Культурні феномени: принципи метамовного «кодування»	125
<i>О.С. Колесник.</i> Форми художньої інтерпретації філософських теорій	130
<i>О.Р. Копієвська.</i> До питання про рефлексивну природу культурного пізнання	133
<i>С.Д. Устинов.</i> Виклики глобалізації та проблема збереження етнокультурних традицій у сучасному світі	138
<i>Ю.Л. Афанасьєв.</i> Етнодизайн у контексті націєтворення та глобалізації	143
<i>О.П. Мазуркевич.</i> Етнічні стереотипи традиційного спілкування та їх вияв в етикетних жестах	147

<i>В.А. Русавська.</i> Символіка української гостинності	152
<i>В.В. Прима.</i> Універсальне та національне у концепті гостинності	159
<i>О.Ю. Романова.</i> Популяризація народної весільної обрядовості в сучасному культурному просторі України	164
<i>Л.Л. Процик.</i> Традиційний світогляд українців як механізм пізнання світу	169
<i>Є.С. Рахуба.</i> Стан розвитку вітчизняної туристичної індустрії	173
<i>О.С. Ляховська.</i> Стан та перспективи розвитку круїзного туризму в Україні початку ХХІ століття	177
<i>Г.В. Злагодох.</i> Форми культурно-дозвілєвої роботи БММТ «Супутник» ЦК ЛКСМУ з іноземними туристами (70-ті роки ХХ ст.)	182
<i>Л.М. Устименко.</i> Релігійний туризм як історико-суспільне явище	187
<i>Г.Г. Вишневецька.</i> Потенціал культурно-пізнавального туризму у збереженні культурної спадщини України	192

Розділ III. КУЛЬТУРА ТА СУСПІЛЬСТВО.

КУЛЬТУРА ПРОФЕСІЙНИХ СФЕР ДІЯЛЬНОСТІ

<i>О.Ю. Бучковська.</i> Міжкультурний діалог у контексті міжкультурної комунікації	197
<i>В.В. Лучанська.</i> Інформаційна детермінанта екології культури	201
<i>М.В. Худолій.</i> Культурна політика України: проблеми та перспективи розвитку галузі культури	209
<i>К.С. Палій.</i> Автентичність української культури в умовах глобалізаційних процесів	214
<i>Л.Л. Козинко.</i> Теоретичні аспекти антропологічного аналізу українського танцювального фольклору	218
<i>Н.О. Копилова.</i> Міфологема андрогінності та гендерні аспекти сучасної культури (український контекст)	223
<i>Н.Г. Сироватко.</i> Альтернативні молодіжні субкультури в Україні: класифікаційна характеристика та факторна обумовленість	229
<i>О.М. Тадля.</i> Студентський клуб як колективна форма організації культурно-дозвілєвої діяльності	234
<i>Ю.О. Москвічова.</i> Тематичні напрями й методологія сучасних досліджень регіональної культури України	239
<i>С.В. Виткалов.</i> Сфера регіональної культури: теоретико-прикладні питання	244
<i>Ю.С. Христюк.</i> Інтеграційна сутність дитячого та громадського середовища як елементів проектної культури	249
<i>Д.К. Авраменко.</i> Специфіка образу зовнішньої реклами в контексті художнього образу як частини культури	253
<i>К.Д. Лебедєва.</i> Дизайн політичної реклами: сучасний стан і тенденції	256
<i>М.П. Єфімова.</i> Інтерактивна дитяча книга в Україні: становлення та перспективи	259
<i>О.М. Гончарова.</i> Деякі особливості екскурсійної лекції в художніх музеях	263
<i>К.В. Чорна.</i> Інфотеймент та закономірності жанрово-творчих процесів в Україні	267
<i>Н.В. Скляренко.</i> Системні ідеї у дизайні: історичний екскурс	272

Розділ IV. ПОВІДОМЛЕННЯ, ІНФОРМАЦІЯ, РЕЦЕНЗІЇ

<i>Н.В. Кукуруза.</i> Жанр літературної композиції у ціннісно-естетичному вимірі	277
<i>Л.П. Ігнатова.</i> «Фрески у Zaleski» як рецепція салонної культури	281
<i>Ю.П. Драбчук.</i> Масова пісня в контексті творчості українських композиторів і виконавців	286
<i>Ю.В. Струтинська.</i> Інтер'єр кухні у міському житті	292
<i>Р.Й. Калин.</i> Українська співачка Галина Чорноба у світовому мистецькому просторі	297
<i>Т.М. Зіненко.</i> Культурологічна модель симпозіумів художньої кераміки в Україні як явища сучасної культури	301
<i>В.Г. Виткалов.</i> Нова спроба реконструкції регіонального культурно-мистецького розвитку країни	306
<i>Відомості про авторів</i>	310

TABLE OF CONTENTS

Chapter I. DYNAMICS OF CULTURE. CULTURAL MEMORY.

CULTURE AND TRADITIONS

<i>I.V. Petrova.</i> Freedom and necessity for leisure practices of Old Greece	3
<i>K.M. Gamaliya.</i> Science as a specific form of human knowledge in ancient Greece	8
<i>T.I. Gayevska.</i> To question of origin of morality in society	13
<i>R.I. Bezygla.</i> Luxury as universal description of glamour. Evolution of luxury in-process W.Sombart «Luxury and capitalism»	18
<i>G.D. Milen'ka.</i> Aesthetics in a study of art inheritance of G.E. Lessing: Ukrainian theoretical experience	23
<i>A.A. Miroshnichenko.</i> The Approval of the professional music education in the Ukraine in the end of the XIX th – the 20-ies of the XX th century	28
<i>B.M. Kyslyak.</i> Developing of accordion ensemble performance in Ukraine (20-40-ies of the XX th century)	32
<i>A.O. Goncharenko, N.V. Markhaychuk.</i> Figure of Taras Shevchenko in the Ukrainian monumental sculpture of the first half of 1990-s: myth and reality	36
<i>U.I. Martsiychuk.</i> Changes of semantic accents in visualization of the image of T.G.Shevchenko	42
<i>T.A. Cherneta.</i> The kobza and bandura players in I.Shapoval's literary heritage	47
<i>S.O. Saldan.</i> The R.Steiner's anthroposophical views on the musical art and their influence on the L.Kurbas's creative work	51
<i>S.V. Oborska.</i> Objectification of the project culture in the art management	56
<i>N.O. Mrynska.</i> Influence of sacral factors of octagonal form on creation of imagery of architectural environment	60
<i>Y.I. Krupyak.</i> Cooperations of space and plastic volume (after standards of Ukrainian sculpture of the first third of XX century)	64
<i>O.G. Gluschuk.</i> Impreza as form of organization of cultural and art life of Volyn of a third of the XX century	69
<i>I.V. Stepanyuk.</i> Folk choreographic art of Volyn	74
<i>G.O. Zelenyuk.</i> Entertaining activities of Kyiv gardens at the turn of the XIX-XX centuries	78
<i>O.A. Chumachenko.</i> Neoromanticism in Ukrainian literature and the arts of 1920-s: problem of critical re-thinking	82
<i>O.M. Blyashuk.</i> Publishing Society of Metropolitan Petro Mohyla in Lutsk	

in 1932-1939: cultural-historical aspect	87
G.O. Maleonchuk. Artistic life of Lutsk during the interwar period	90
L.V. Knysheva. Educational activities of the Regional Branch of Music and Choral Society of the USSR and its role in the development of music education in Donetsk region in 1960-70-ies of XX century	95
V.O. Radzievsky. About derivatives of subculture in Ukraine in 1941-1944	99
U.S. Shevchyk. The Cinema of the Soviet Union as a Social Advertising	105
N.G. Androshtchuk. Functions of fashion in the system of culture	110
O.M. Vorontsova. Use of artistic acquisitions of renaissance in modern design of clothes	114

**Chapter II. PROBLEMS AND CONTRADICTIONS OF
CONTEMPORARY CULTURAL PROCESS**

O.V. Kravchenko. Culturological morphology of cultural policy	120
K.V. Fadyeyeva. Cultural phenomena: principles of metalinguistic coding	125
O.S. Kolesnyk. Forms of the artistic interpretation of philosophical theories	130
O.P. Kopyevska. To question about reflexive nature of cultural cognition	133
S.D. Ustinov. Challenges of globalization and the problem of preservation of ethno cultural traditions in the contemporary world	138
U.L. Afanas'yev. An ethnic design in the national culture in the period of globalization	143
O.P. Mazyrkevych. Ethnic stereotypes of traditional communication and their display in etiquette gestures	147
V.A. Rusavskaya. Symbolism of Ukrainian hospitality	152
V.V. Prima. Versatile and national concept in hospitality	159
O.U. Romanova. Popularization of folk wedding rituals in modern cultural space of Ukraine	164
L.L. Protsyk. Traditional outlook of Ukrainians as a mechanism for understanding of the world	169
E.S. Rahuba. State of development of the domestic tourism industry	173
O.S. Lyahovska. State and prospects of development of cruise tourism in Ukraine in the beginning of XXI century	177
G.V. Zlagoduh. Forms of cultural and recreational activity of «Suputnyk» Central committee of LKSMU with foreign tourists (70 th XX of century)	182
L.N. Ustymenko. Religious tourism as historical and social phenomenon	187

G.G. Vyshnevska. Potential of cultural and cognitive tourism in the preservation of cultural heritage of Ukraine	192
---	-----

Chapter III. CULTURE AND SOCIETY.

CULTURE OF PROFESSIONAL FIELDS OF ACTIVITY

O.U. Buchkovska. Intercultural dialogue in the context of intercultural communication	197
V.V. Luchanska. Informative determinants of ecology in culture	201
M.V. Hudoliy. Cultural policy of Ukraine: problems and prospects of development in sphere of culture	209
K.S. Paliy. The authenticity of Ukrainian culture in the conditions of globalization	214
L.L. Kozynko. Theoretical aspects of the Ukrainian folk dance anthropological analysis ...	218
N.O. Kopylova. The idea of androgyny and gender aspects of contemporary culture (Ukrainian context)	223
N.G. Syrovatko. Alternative young people subcultures in Ukraine: classification description and factor conditionality	229
A.M. Tadya. Student club as a collective form of organization of cultural-recreational activities	234
Y.O. Moskvichova. Thematic tendencies and methodology of the contemporary researches of the Ukrainian regional culture	239
S.V. Vytkaiov. Field of regional culture: theoretical and applied issues	244
J.S. Khrystyuk. Integrative essence of child's and public environment as elements of project culture	249
D.K. Avramenko. Specificity insight of external advertising in the context of artistic image as a part of culture	253
K.D. Lebedyeva. Design of political advertising: the modern state and tendencies	256
M.P. Yefimova. The interactive children's book in Ukraine: formation and prospects	259
O.M. Goncharova. Some features of excursion lecture in artistic museums	263
K.V. Chorna. Infoteyment and regularities of genre-creative processes in Ukraine	267
N.V. Skluarenko. System ideas in a design: historical digression	272

Chapter IV. NOTICES, INFORMATION, REVIEWS

N.V. Kukuruza. Genre of literary composition in valued-aesthetic measuring	277
L.P. Ignatova. «Frescos in Zaleski» as the reception of salon culture	281
U.P. Drabchuk. A mass song in the context of works of the	

Ukrainian composers and performers	286
Y.V. Strutinska. An interior of a kitchen in urban housing	292
R.Y. Kalyn. The Ukrainian singer Galyna Chornoba in a world art space	297
T.M. Zinenko. A culturological model of symposiums of artistic ceramics in Ukraine as the phenomena of modern culture	301
V.G. Vytalov. New attempt of reconstruction of regional cultural and art development of country	306

Наукове видання

УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНЕ, ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

**Випуск 19
В 2-х т. Том 2**

Упорядкування та наукове редагування **Володимира Виткалова** (0678032398)

Комп'ютерний макет та верстка – **Л.Федорук**

Підписано до друку 29.11.2013 р. Замовлення № 151/1.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 22,5. Наклад 100.

Видавничі роботи: ППДМ

свідоцтво про державну реєстрацію РВ №11 від 12.06.2002 р.
35304, Рівненська обл., Рівненський р-н, с. Корнин, вул. Центральна, 58
Адреса редакції: 33000, м.Рівне, вул. С.Бандери, 12,
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра культурології. Тел. (0362) 63-42-62

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
КВ № 15560-4032 Р. Зареєстровано Міністерством юстиції України,
наказ № 1489/5 від 18.08.2009 р.*

*Збірник зареєстрований Президією ВАК України як фахове видання з проблем культурології
(постанова № 1-05/5 від 18.11.2009 р.) та мистецтвознавства
(постанова № 1-05/4 від 14.10.2009 р.)*

Українська культура : минуле, сучасне шляхи розвитку : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Вип. 19. Т. 2 / упоряд. В. Г. Виткалов ; редкол.: А. Г. Баканурський, В. Г. Горпенко, С. В. Виткалов та ін. ; наук.-бібліогр. редагування наукової бібліотеки РДГУ. – Рівне : РДГУ, 2013. – 318 с.

У збірнику вміщено статті науковців вищих навчальних закладів, присвячені розгляду історико-мистецької проблематики переважно західноукраїнських теренів. Певна частина матеріалу висвітлює різнобічні грані теоретико-методологічних проблем українського мистецтва. Окремий розділ складають повідомлення та рецензії.

Для науковців, студентів, аспірантів та усіх тих, хто цікавиться вітчизняною історико-мистецькою спадщиною.

ISBN 978–966–8424–76–2

ББК 63.3(4Укр)-7
УДК 94(477)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2013